

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen. In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheden 'voorwerp van zorg' is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Vraagstelling

De centrale onderzoeksvraag is: *Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?*

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen uitgevoerd.

Conclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. De beschikbaarheid van voldoende woningen met passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie is regionale afstemming in Regionale Actie Programma's (RAP's) het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks deze inspanningen is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.
2. Regionaal overleg op het gebied van wonen vindt structureel plaats en wordt door gemeenten ervaren als waardevol en effectief. Elke Noord-Hollandse regio heeft daarnaast een RAP die voldoet aan de eisen die de provincie hieraan stelt. De RAP's zorgen voor eenduidigheid in de regionale afstemming. Meerdere gemeenten geven echter aan het RAP niet altijd als een toegevoegde waarde te ervaren. Zij missen maatwerk en ervaren het opstellen van een RAP als arbeidsintensief. De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's, maar gemeenten geven aan niet altijd bekend te zijn met dit instrumentarium of onvoldoende capaciteit te hebben voor een aanvraag.

3. De provincie maakt in haar woonbeleid een duidelijke koppeling tussen doelen, rollen en instrumenten. Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe deze rolinvulling zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen. Met name de rolverdeling tussen de provincie en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onvoldoende uitgewerkt.
4. De provincie zet diverse stimuleringsmaatregelen in om de woningbouw te versnellen en knelpunten daarbij weg te nemen. Voorbeelden zijn de subsidie knelpuntenbudget en het versnellingsteam wonen. Ondanks dat er onder gemeenten brede waardering bestaat voor de inzet van de provincie verloopt de uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal. Er is sprake van onderbenutting en voor gemeenten is vaak onduidelijk wat de maatregelen hen opleveren. Daarnaast wordt het aanvraagproces als arbeidsintensief ervaren.
5. Gemeenten zien de provincie als kennisloket en de opgedane kennis krijgt steeds vaker een prominente plek in regionale woningbouwprogrammering. De afstemming met de regio's is echter niet optimaal.
6. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via informeel vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Ander RO-instrumentarium, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.
7. Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over de uitvoering en resultaten van het beleid. GS informeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen.

Aanbevelingen

Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

1. Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.
2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.
3. Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.
4. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
5. Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.
6. Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.
7. Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.
8. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.
9. Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.
10. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport '*Bouwen aan regio*' en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.